

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Stræben efter Fornuftrealitet

eller

Fornuftighedens Udvikling paa Jorden

maa være, saavel den enkelte Borgers,
som de enkelte Staters Diemeed,

T a l e

holden ved Borgerfesten den 28de Jan. 1826.

paa

G y m n a s i e t

i Odense

af

J. W. Jørgensen,

Candidat i Theologien og Adjunct ved Odense Cathedralsskole.

(Trykt efter Anmodning.)

Trykt hos S. Hempel i Odense.

1826.

Dannerkongen

Frederik den Sjette

Folkets Fader

helliges dette

Forsøg

i allerdybeste Underdanighed

af

Forfatteren.

Høie og hæderlige Forsamling!

voitagede Dannemænd og Danneqvinder!

Det er en ligesaa behagelig, som nyttig Syssel, ret
e at kalde i Minde Fædres Daad og herlige Færd; at
be dem ved Haanden, for af dem at ledsages gjennem
rtiden, og der bestue, hvad Stort og Skjont, der har
benbaret sig i Liden, og fremmet paa mange Maader
emneffhedens almindelige Stræben efter Fuldkommenhed.
gen Syssel er saa hjertegribende som den; ingen vibrin-
Sjælen saa rene og værdige Begreber om Menneskets
atur og ophøiede Bestemmelse, ingen fylder Sjælen med
meget Taknemmelighed og Høiagtelse, med saameget
er og Kraft til at virke, og virke ædelt, som denne Sys-
. — Til den tyede Helten, for at kjende Vigtigheden af
Kald og indsuge af Fædres Daad Mod i Dyrst og Kraft
Arm, til at værne om elskte Fødeland. Til den tyede
ismanden, for at indsamle de af kloge Fædre udstrøede
rdetorn, at omplante dem i en nye og bedre Jordbund,
at en skjønnere og herligere Frugt deraf kunde nydes
Samtid og Eftertid. Under denne Syssel begejstredes
gterens Iudbildningskraft og han besang i henrivende, for-
ollende Toner Stormandens Idræt og Forsynets vise Sty-
fer; og hans Dvad gav Gjenlyd fra fjerne Lande og mild-
de og begejstrede ukjendte Slægter, i det den hævdede Manden

mod høien Himmel. Under denne Sysſel opløſtedes Forſaget, den Ulykkeligeſ Brøſt; det venlige Haab n tog ved hvert et Ord nyt Liv og af dette Liv udsprang Virkſomhed; han lærte Tillid til Gud; thi han lærte af Skjæbnens Bog. Denne Sysſel lærte Landets Sty deres Pligter og Forhold til Staten at kjende, den lo dem, at det er født, at mindes med Fryd; med Taknemlighed at priſes af kommende Elægter, og, de bl derved ofte Folkets Fædre og Velgjørere. — Men, h er det da, der under denne Sysſel ſaa forunderligt gr Sjælen, fængſler den, og danner den? Hvad er det, ſom et Lyſglimt opklarer Sjælens Jnderſte, ſtemmer H tet ſaa forunderligt, at det synes, ſom een med Salig blandet Kraft gjennemſtrømmer Os? — Er det ikke G domsgniſten i vort Jndre, der blev antændt; er det ei ſet, udsendt fra høien Himmel, der ſøgte og fandt I ring; er det ei den oplyſte Fornuſt, der gjentjender ſelv i hver en Stordaad; ſom — vandrende gjennem dernes Række — gjentjender i Alt, hvad der er ſtort ſkjönt ſit eget Væſen; er det ei den, der fylder Sja med hiin hellige Begeiſtring? — Fra denne Guddomsg ſkal al vor Virkſomhed, alle vore Beſtræbelſer gaae i den ſkal behyſe og ſkinne frem gjennem alle vore For gender; thi den alene kan bringe Plan og Eenhed i Naturen og gjøre den Klode, vi leve paa, til en vær Voepæl for Fornuſtvæſener. Stræben efter Fornuſtig opdage vi derfor fra Meeneſkehedenſ første Bliv, in dette Nu, ſom den eneſte lyſende og veiledende Hovedſtje gjennem Tidernes mangehaande Afverlinger. Ved dei Stræben gif Meeneſkeheden ſtedſe videre og videre fr paa Banen, og ved dens Side vandrede Dyden og Lyk og Broderkjerlighed; thi, ſøſterlige i deres Udſpru dannede de Vaandet, der knyttede Meeneſtene nærmere

erandre. Ved denne Stræben opstode Stater, og i deres lidte blomstrede Enighed og Flid og Velstand; thi Mennesket lærte at betragte sig, kun som et Led af den store Kæde, hvis eneste fornuftige Hiemed kan være Lykkelighed.

Vi samledes i Dag, mine Høitagede Medborgere! fæsilige Kreds, for at mindes vor elskede Konge Hs. Majestæt Frederik den 6tes Fødselsfest. Den talrige Forsamling, hvoraf jeg seer mig omgiben, beviser, at det er ert fælleds Ønske, at vække og nære gode og ædle Følelser og Forsætter, som Resultater af en fælleds Trang i orte Hjerter. Vi staae her, som enkelte Lemmer i en heelt og velordnet Stat, for at oplive og bestyrke Kjerlighed til alle Indretningen, Kjerlighed til Landets retfærdige og vise Styre. Behageligt og lærerigt vil det maaskee derfor være, om vi gjorde disse Dieblikke frugtbringende for Os selv, og, i det vi betragte Os selv i Forhold til Staten og Staten i Forhold til Os, lære, at vi begge i Grunden have eet Maal for Die, nemlig: at realisere Fornuften paa Jorden; og vover jeg derfor bestedent, at udbede mig Deres ledsagende Opmærksomhed, i det jeg vil bestræbe mig for at vise: at det er den enkelte Borgers, som de enkelte Staters Hiemeed, at stræbe efter Fornuftrealitet eller Fornuftighedens Udvikling paa Jorden.

Blandt de forskjellige Evner og Anlæg, med hvilke Mennesket er udrustet af Naturen, er uden tvivl dette hans høieste og ædleste Fortrin, at han kan betragte sig selv i Forhold til Verden fra en høiere Synspunkt, at han kan danne sig Begreber om Tingenes Hensigt og Bestemmelse, og, som Resultat af disse Betragtninger sætte sig et fornuftigt Maal, og bearbejde Tingene, som omgive ham, til sit Hiemeeds Opnaaelse. Træder derfor Mennesket ind i en ved borgerlige Love ordnet Stat, da maa han nød-

vendig begynde at tænke over sin Stilling, og Forholdet
 hvori han befinder sig; han maa udforske sit eget ind-
 væsen, dets Evner og Bestemmelse, kort, han maa bli-
 vakt til Grandstning over sig selv i Forhold til det He-
 stræbe efter at bringe Harmonie og Orden mellem sine L-
 hvieligheder og Pligter, og finde den Ledetraad, ved hv-
 ken det Enkelte og Isolerede kan føres tilbage til Eenhe-
 som Lysets Straaler til det fælleds Middelpunkt. Ved
 denne Lænkning maa Mennesket snart blive vaer, at ho-
 har sit Væsens Hensigt i sig selv, at alle hans Anlæg og
 Kræfter og alle Tingene i Verden ere Medstaber til Br-
 for Fornuften og for en fornuftig Virksomhed; thi ved de-
 alene kan han herske over hele Naturen og tillige over si-
 selv; og han kan kun finde sig lykkelig, naar dette. Herr-
 dømme er fornuftigt: bygget paa almeengyldige Grund-
 sætninger og ledet efter almeengyldige Regler. Enhver U-
 vigelse fra Fornustens Bud bringer ham i Strid med si-
 selv, eller med Staten, hvori han lever som Borger; ti-
 de Bud, den foreskriver, ere netop udgangne fra den al-
 mindelige Fornuft, der aabenbarer sig i alle Statens Ind-
 retninger og Foranstaltninger, og sigte just til det samm-
 Maal, som hans egen Fornuft maa sætte ham, som en
 skeligt og opnaaeligt.

Denne Tragten efter Fornuftighed opdager derfor og
 den tænkende Borger, saavel i den Maade, hvorpaa man
 har behandlet Naturen, som endnu mere, i alle de Ind-
 retninger, Stiftelser og Love, Fædrene efterlode ham. Han
 finder de fleste Ting i Naturen brugte og benyttede til en
 fornuftig Niemeed; et opdyrket Land, Sumpen udtørrede,
 Skranke satte mod Sveskyl og Flodens vilde Udbrud. Rov-
 dyret er enten udryddet eller vilst tilbage til sine Orkener;
 det Tammede adlyder Menneskets Love til Brug og Nytte
 for det Hele. Det vilde Træ er omplanted i fredelige Hegn

yder, forfjønnet og forædlet, en mangefold Nydelse
: finere Sandser. Selv Bjergenes Indre er gjennem-
gt ved Fædres Flid og Kunst, og deres skjulte Skatte
mdragne og omdannede efter Menneskets Hensigter; fort,
n maa erkjende, at Jorden er worden, og daglig vorder
re en værdig Voepæl for sine fornuftige Indbyggere.
), seer han nu hen til det, Fædrene have gjort for hans
iere Liv og Virksomhed; mindes han, at deres kraftfulde
m værnede om Samfundet, og med Væbe drev gru-
nne Voldsmand tilbage fra fredelige Land; mindes han,
Fædres Wiisdom efterhaanden dannede Staten til et
gt og roligt Opholdssted; at de ved Gavmildhed lagde
unden til Hospitaller og milde Stiftelser, den Fattiges
Forladtes Haab og Tilflugt; at de rundelig sørgede for
dragelsesanstalter, for Skoler, hvori han skulde lære
isdom og Dyd; mindes han, at her levede hans Fædre
ygge under Loves og Dyrigheds Varetægt, arbeidede for
m og efterlodde ham et uplettet Navn, Kundskab, For-
æ; Evne til at ernære sig selv og undertiden til at tjene
idre; da erkjender han i alt dette en Stræben efter For-
stighed, der forunderligt griber hans Sjæl, og lader
m, som i et Speil, see Maalet for sin egen Stræben,
n Menneske og Borger. Nu faaer hans Stilling i Sta-
t og Forhold til den Betydning for ham; nu veed han,
den er et helligt og ærværdigt Arvegode, fredet og pleiet
d Fædres Wiisdom og Kraft, han skal efterlade fornyet
forbedret til den kommende Slægt. Nu blive dens
ve og Indretninger ham hellige og ærværdige, som Af-
æg af den fælleds Fornuft, som Bud og Befalinger,
te udgangne efter Lune og Indfald, for at lægge Waand
ra ham og indstrænke ham, men som Resultater af Fæ-
es Wiisdom, hvorved Samfundets Vel kunde betrygges
den Enkelte blive lykkelig. Nu føler han sig begejstret

til at træde i Fædres hæderlige Fodspor, og anvende sine Midler, sine Evner paa en fornuftig Maade. Nu kryper han sig ikke ved at yde sin Skjæb til det Heles Bæthi Statens Interesse og Velbefindende er paa det nøie knyttet til hans. Nu bringer han velvillig de største Læfere, ja selv sit Liv paa Fødelandets Altar; thi hvo vil ei gjerne frelse den Æmme, den hulde Moder, i hvis Skjød vi ere fødte, opdragne og lykkelige? Kort, han betragter sig nu ikke længere som sine egne Handlingers og Henseters Middelpunkt, men sin Fornuft som en Straale af den fælleds almindelige Fornuft, som skal herske over det Høje og hvem al hans Stræben skal være underordnet. — Ved dette Synspunkt maa hver tænkende Borger betragte sit Forhold til Staten, dersom han vil vente deri at blive lykkelig, og indtage som Fornuftvæsen en værdig Plads. Al hans Handlinger, som Borger, maae dreie sig om Fornuften som Middelpunkt, og, jo oftere han afpræger det Stempel i de døde Måsser, jo mere levende og bestuelig den træder frem i hver hans Daad for Samtid og Eftertid; desto kjerligere og taknemmeligere vil han mindes; thi han har da berørt en Streng, der gav Gjenlyd i hvo Mands Bryst, og, selv et Billede af Guddommen, har han aabenbaret Guddomsagnisten i sine Handlinger.

Betragte vi nu, mine høitagede Medborgere! Statens Forhold til Os, da skulle vi see, at dens Bestræbelser netop gaae ud paa det samme, nemlig paa, at realisere Fornuften paa Jorden, eller paa at danne Os til fornuftige Væsener. — Derfor har Staten ingenlunde ladet det blive ved, at sikke Os for Vold og Dandskab, eller holde erobresyge Fjende borte fra vore Grændser; tværtimod er det Statens fornemste og vigtigste Niemeed, at opdrage Os til Fornuftens eller til en fornuftig Virksomhed. Dertil sigte de vise og herlige Love, som gjennem Tidens

de have værnet om Personer og Eiendomme; derfor forbedres, modificeres eller forbedres de efter Samfundets emsfridt i Cultur; og Staten søger mere og mere at paa-
virkede dem Fornuftens Mærke, vis paa, at de da lettest ville
de Veien til Hjertet. Derfor har Staten Skoler og Op-
agelseanstalter, derfor har den Templer og Guds-huse,
at den menneskelige Fornuft, saa at sige, mere og
ere skal smelte sammen med den Guddommelige, og, ved
planmæssig Fremgangsmaade, Moderen til al Dyd og
skjalighed, bringe Eenhed mellem sig selv og Naturen,
gjøre Mennesket til, hvad det kan blive: den skjønneste
herligste Prydelse paa Jorden. Derfor understøtter
taten gavmild Videnskabelighed og Lærdom, som Afspreg
den høiere Fornuft, for at denne skal røre sig og leve
astigt i Folkets Midte. Derfor er selv de bildende Kun-
er Gjenstand for Statens Opmærksomhed, fordi de frem-
ille og levendegjøre Idealet af Fuldkommenhed for Fol-
ts Dine, og dette Fuldkomme slaaer og rører hver op-
værksom Jagttager; thi han bærer Spiren til Fuldkommen-
ed i egen Varm. Derfor er ingen borgerlig Virksomhed,
igen Haandtering udenfor Regjeringens Opmærksomhed;
si den maae, hvis den ei skal modsiges sig selv, vaage
ver Plan og Eenhed i det Hele, eller med andre Ord,
aage over, at Fornuften aabenbarer sig i dem alle. Lige-
om den kloge og virksomme Familiefader, der sætter i sit
huus hver til sit Arbejde, anviser hver sin særskilte For-
etning; dog har med dem alle kun eet Maal for Die og
byrer alle disse Sysler til eet Diemeeds Opnaaelse, ja,
alder de Tjenere sine nidkjære og troe Arbeidere, der vide
it gaae ind i hans Plan, at fremme og befordre den;
aaledes gjør og Staten. Den er kun en større Familie
ned en viis og kjerlig Fader i Spidsen, dens Maal er kun
et; og Faderen glæder sig, naar hans Børn ere lykkelige;

og de kunne kun blive lykkelige, naar han foreskriver det, hvad hver finder i eget Hjerter og leder dem til, hvad a Ønske og attraae, nemlig til en fornuftig og lykkelig Tilværelse. — Den enkelte Borger kan altsaa, som Medlem af et fornuftigt Samfund, ikke betragte sin Interesse, se forskjellig fra Statens, eller sin Stræben, som sigten til noget Andet, end netop det, hvortil hele Samfund stræber, thi den samme Fornuft, der har anvist ham i Virkefreds og opstillet de Regler, han heri skal følge, den samme Fornuft aabenbarer sig i det Hele, leder og styr det til eet bestemt Maal. Hans Fornuft er kun et Udpræg, en Modifikation af den fælleds Fornuft, hensat Forsynet til at belyse, bearbejde og fuldføre enkelte bestemte Foretagender, som ere nødvendige til det Hele Vel. — Ligesom Staten derfor søger i Samfundet at bekæmpe Egennytte, Uretfærdighed og Bold, saa maa den enkelte Borger kæmpe imod Egenkjerlighedens eensidige Attraae, imod Egoisme og utilladelige Lyster. Han maa glemme og give Slip paa egen Personlighed, for at tage sig i det Hele; thi Staten stræber just efter det samme Maal som han, nemlig efter en fornuftig og lykkelig Tilværelse.

Kaste vi nu, mine høitagtede Medborgere! et spejdende Blik ud over hele Menneskeheden's Skjæbne i Tiden da skulle vi og finde, at dette Borgerens Forhold til Staten ei blot er det rigtige og Mennesket værdigste, men tillige det eneste, der tilfredsstiller Os som Fornuftvæsen. Historien har mange store og glimrende Foretagender af fremvise for Os. Vi kunne glæde Os med hver en Daad der frembragte store Resultater; vi kunne beundre Heltens og Krigerens mageløse Mod og Kraft; vi kunne henrykkes ved Opoffrelser, hvorved Tusinde bleve frelst; vi kunne tilbede Biismandens, Lovgiverens store, høie Aand, den

aabenbarer sig i hans Værker; men, opdage vi, at Bevæggrunden til saadanne store Foretagender var udsel og lav Egennytte, forfængelig Vresyge og Lyst til at glimre; opdage vi, at Midler, Menneskerettigheder og høitidelige Løfter vare Manden ligegyldige, naar de kun stillede ham paa hiint høie Standpunkt, hvorfra han kunde besees og hyldes af Mængden — ikke sandt? da nedstemmes vor Glæde, vor Beundring til Medlidenhed med Manden, der forseilede sit Maal, til Medlidenhed med Samtiden, der og blev skuffet i sin Forventning. Ikke sandt? vort Hjerter slog da ei mere saa varmt, vor Begjæring kjølnedes, fordi vi ikke fandt, hvad vi saa gjerne søgte, et Afspørg af vor egen Fornuft, fordi vi i hiin Stordaad ei saae Fornuften realiseret paa Jorden. Men — hvor vi derimod finde ædel, uegennyttig Opoffrelse, som Resultat af et fornuftigt Niemæd, hvor Afgjættelse for Menneskeværd og Menneskerettighed besjælede Helten; hvor han saae paa Handlingens Vigtighed, ei for sig selv, men for Menneskeheden; der dvæle vi saa gjerne; vi læse atter og atter og finde stedse nye Næring for Aand og Hjerter; thi i den høiere Fornuft, som aabenbarer sig i Handlingen, gjenkjende vi vort eget Væsen, den boer i hvert Menneskes Barm. — Denne Stræben efter en fornuftig Udvikling har derfor stedse aabenbaret sig i de enkelte Staters Skjæbne og Vilkaar, og den har i Tidernes Løb frembragt imellem dem en høist mærkelig Forbindelse, som hverken Nationalhad eller Krige har kunnet afværge; i det Nationerne have tilsegnet sig hverandres aandelige Frembringelser, og derved vist, at de vare aandelig beslægtede, og Middelpunktet for dette Slægtskab — er Fornuften. Alt eksisterer der paa den ganske Jord et usynligt Rige, som, blot beskjæftiget med Ideer, udøver et aandeligt Formynderskab over de lavere Folkelasser, hvilke det besvæber sig for at vække til

Fornuftrealitet, for efterhaanden at optage dem i sit Skjød, og dette Rige, dannet i Europa finder alt sine Undersaatter i alle Verdensdele, og Baandet som forener dem — er Fornuften. Alle Stater have derfor, og maae have dette Maal for Øie, hvis de ei ville arbeide imod dem selv og derved fremme deres egen Undergang. Alle Stater ville derved i Tiden smelte sammen og danne et beundringsværdigt Heelt; og Tidens Tegn synes at pege hen dertil, og Menneskevennen seer allerede i det Fjerne, hvorledes dette Haab smiler klarere og venligere end tilforn.

Men denne Stræben efter Menneskehedens fornuftige Udvikling, som var Moder til alle ædle og store Handlinger, har og rystet Staterne i deres Grundpiller, frembragt Vold og Grusomhed, Krige og Jammer-scener paa Jorden. Den har raft Despoten Ecceptor og Krigeren Sværdet, for at væde Jorden med Ustyldiges og Ulykkeligens Blod. Den har ladet Menneskeheden træde op under nye Former, for atter at kuldkaaste disse og indføre bedre. Den har bragt hele Nationer, ja en heel Verdensdeels Beboere til daarlige Foretagender, hvori vi ved første Nækast kun opdage lidet fornuftigt, men Forsynet, den høieste og evige Fornuft vidste dog viist og kjerligt at lede og styre de skrøbelige Jordborgeres Fjed; og, af Fædres blodige Spor, af de rygende Ruiner udsprang riig Betsignelse og Kraft og Lykke; thi det maatte jo koste Menneskeheden Anstrængelse, at blive visere og bedre. — Endnu føle vi jo alle, som her ere tilfæede Birkningen af den sidste store Gjæring i Gemytterne, som, fra Europas nordligste til dens sydligste Spidse, satte Alt i Bevægelse, bragte Tusinde Ulykker over vor Verdensdeel, førte Millioner af dens Borgere til Død og Undergang, og hvorfor —? Sikkerlig! kun for at føre Menneskeheden eet Skridt nærmere til Fornuftens eller et fornuftigt Maal. — Stræ-

en efter dette Vicmeed væder i vore Dage Grækenlands
 læstfiste Jordbund med dens tappre Sønners Blod, og
 bragte disse til, stolt at reise sig mod grusomme og des-
 potiske Herrer. Stræben efter dette Maal satte i vor Tid
 en halv Verdensdeel i Frihed og aabnede uhyre rigé og
 frugtbare Lande for Modtagelsen af en fornuftig Cultur;
 og Indflydelsen heraf er uberegnelig for Menneskeheden.
 Stræben efter Fornustens Udvikling paa Jorden frembragte
 i vor Tid Opoffrelser af Stater og Personer, som tiltrække
 sig vor høieste Beundring; thi, naar vare vel store Opfin-
 delser til Menneskehedens Gavn flere? Naar undersøgte-
 des de rigeligere? Naar kappedes Nationerne saameget
 om almeeennyttige Foretagenders Udførelse? Naar var Enig-
 heden og Broderkjerligheden større? Naar besjælede een
 Aand saaledes Folkene, som netop i vor Tid? — Alt dette
 mine agtede Medborgere, er Virkningen af hele Menneske-
 hedens Stræben efter Fornustighedens Udvikling paa Jor-
 den. Og, skulle vi ikke haabe det? — Sikkerlig vil den
 Tid komme, da, ligesom den enkelte Borger vil glemme sig
 selv som Enkelt, og ikke længere betragte sig selv, som
 sine Handlingers og Hensigtens Middelpunkt, men kun som
 en Straale af den fælleds almindelige Fornuft, der her-
 sker over hele Staten; saaledes vil og engang det enkelte
 Borgerfamfund ei længere betragte sig, som et affondret
 Heelt, men læmpe sin Lære, sin Interesse efter det Hele
 og underordne sig den fælleds almindelige Fornuft, hvis
 Straaler belyse den hele Jord, men hvis Middelpunkt er
 den evige Sandhed: Gud, Himmelen og Jor-
 dens fornuftige Styrrer!!!

Gjøre vi nu, mine høitagede Medborgere! Anven-
 delse af disse Betragtninger paa vor Stat, og vort Forhold
 til Staten, da maae vi hjertelig glæde Os ved, at leve i et
 Samfund, der med Rette hører til eet af de meest kultu-

verede i den ganske Verden. I Samfundets Skjød opdroges vi og dannedes vi til fornuftige og derved til lykkelige Mennesker. Skulle vi glemme, at det var Fædres Viisdom og Klogskab der grundede og deres Gavnildhed, der vedligeholdte hine herlige Planteskoler for Viisdom og Dyd? Skulle vi glemme, at deres Flid og Lærelighed og Nøisomhed ere Grundstenene, hvorpaa vi — efterlignende hine Dyder — skulle opføre en endnu herligere og fornuftigere Bygning? Kunne vi utafnemmelige oversee, hvad der er skeet, for at fremme Oplysning, Cultur og sand Humanitet i Folkets Midte, og at herlige Indretninger, almeeen nyttige Stiftelser staae i Mængde omkring Os, hvilke vi skulle hævde og fremhjælpe, som ærværdige Minder om dansk Vedelmød og ægte Dannished? Skulle vi glemme, at og vore Fædre stedse gik lykkeligere og fornuftigere ud af en kritisk Stilling, og, at Tidens Tegne stærkt minder Os om, at vort elskte Fødeland kun kan bevare sin Ære i Staternes Række, naar Oplysning og Cultur, som hidtil fremmes og næres i Folkets Midte, og Obscurantismens og Mysticismens Laage adspredes ved Fornuftens Alt oplysende Fafkel? Kunne vi glemme, at Enighed og Kjærlighed mellem Drot og Folk, denne skønneste Vedelsteen i Dannerkongens Krone, stedse udmærkede det danske Folk, og lærte Fremmede at elske og agte det? — Alt, i Seclers Løb sad hiin ædle oldenborgske Stamme paa Dannerfolkets Trone og styrede med viis Haand Statens Røer under mange Storme og Lykkens Afverlinger, og at det var dens fornemste Tid, at afpræge i Love, Indretninger og almeeen nyttige Stiftelser Fornuftens Mærke og lede Folket til en fornuftig og lykkelig Tilværelse? Kunne vi glemme, at af hiin Kjæmpe-Eeg flettedes mangen skøn og herlig Borgerkrone; thi i dens kjølige og venlige Skygge fandt Videnskaben og Kunsten stedse Lys og Understyttelse?!

Og, mine høitagede Medborgere! kaste vi tillige et Blik ud over den nærmest forgangne Tid; da modtog vort fjerde Fødeland vel udenfra dybe Saar, hvis Vunder endnu ei ere lægte, men i dets Indre rørte sig et nyt, et bedre Liv, som ei Krigens Rædsler, ei fremmed Vold kunde formindste. — Bonden traadte ind i sine Rettigheder som Menneske og Borger og nød Frugterne af egen Flids Frembringelser. Borgeren oplystes og dannedes paa en mere fyldestgjørende Maade; hans Blik blev friere, hans Gang fastere og sikkrere til Lyksalighedsmaalet; thi han, saavel som Bonden lærte selv at tænke, selv at grundste i Guds og Skjæbnens Bog, for deraf at blive fornuftig og lykkelig. Oplysning og Videnskabelighed opslugte deres Paa- run i det fredelige Danmark, og en Frihed i Tanker og Uttringer udbredte sig, som ei kjendtes udenfor Landets Grændser, og, som langt fra at adskille, snarere forenede Drot og Folk nærmere med hinanden; thi en fornuftig Bestyrelse kan ei frygte for Fornuftens Uttringer. Vise og gode Love have i vor Tid hævdet og befæstet Menneskets og Borgerens Rettigheder, og Stiftelser have reist sig i vor Midte, hvis Indflydelse vil være ligesaa indgribende, som deres Følger vigtige. — Vort Fattigvæsen og Skolevæsen har ordnet og dannet sig efter en stor Idee, og, synes end de Byrder, de paalægge Os, under Tidens Vilkaar, noget trykkende; de have dog til Hensigt, at vederqværge de Lidende og Ulykkelige, at opdrage og danne vor Ungdom til fornuftige Mennesker; og, mod dette Statens Niemeed kan den fornuftige Borger Intet indvende. For Agerdyrkingens Fremme, denne Hovedkilde til Danmarks Velstand og Lykke, er der i vor Tid gjort uendelig meget, og, har end Høsten, formedelt uheldige Tidsomstændigheder, ei været til Udsæden, Offeret fra Statens Side er dog for den fornuftige Borger lige stort og lige ærbærdigt, og han ha-

---

ber, at en skjønnende Efterslægt taknemmelig vil minde
Nutidens Fortjenester, og ansee dem som en Hovedaar-
til blidere Aar i Tiden. Kort, mine kjere Medborgere
hvor vi vende Diet, opdage vi en Stræben efter Fornuft
udvikling, der ei blot aabenbarer sig i de fleste Borgere
hele Færd, men fornemmelig i alle Statens Foranstaltning
ger og Love. Vi ledes, vi føres herved uimodstaaelig nær
mere til Hjette Fredriks Hjerter, han der aander og føle
saa varmt for sit Folk; med hvem vi alle ere aandelig be-
slægtede ved den almindelige Fornuft, der udtaler sig gjem-
nem alle hans Bestræbelser; til hvem vi endnu føle os
nærmere knyttede, fordi vi lærte i ham at kjende den eie-
gode Fader, hvis sande Bederqvæggelse det var, under Ti-
dens Trængsler, at gjøre Vel, og nedlægge Spiren til
en fornustig Tanke- og Handlemaade i Folkets Hjertes
D! saa lad Os da, adle Dannemænd og Dannede
kvinder! kun forlade dette Sted med velvillige og tak-
nemmelige Følelser, lad Os hæve vore Hjertes i varm og
inderlig Bøn til Gud for vor elskte Konge og hans hel-
Huus, og bede: at Held og Belsignelse maae udbrede sig
og boe i Landet, og opslaae deres Trone ved Frederi-
den Siegodes Side!!
